

ศาลอนุญาตให้บิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร... จ่ายเงินบำเหน็จตกทอดให้บุตรได้หรือไม่ ?

นายเยี่ยม อรุโณทัยวิวัฒน์ พนักงานคดีปกครองชำนาญการ
กลุ่มเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการและวารสาร
สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง

Topic : สารคดี..ดี..จากคดีปกครอง

การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งอนุญาตให้บิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ ถือว่าศาลได้มีคำพิพากษาแล้วว่าบุตรผู้เยาว์เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา แม้ต่อมาบิดาถึงแก่ความตาย และมารดาได้นำคำสั่งของศาลไปจดทะเบียนรับรองบุตร โดยนายทะเบียนได้จดทะเบียนรับรองบุตร ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช 2478 ผู้เยาว์จึงเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาโดยสมบูรณ์ ตามมาตรา 1547 ประกอบกับมาตรา 1548 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุตรจึงเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดของบิดา ตามมาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 (ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 58 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539)

คำสำคัญ : สิทธิประโยชน์และสวัสดิการ บำเหน็จตกทอด บุตรนอกสมรส

เหตุเดือดร้อนของผู้ฟ้องคดี

ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการที่กรมบัญชีกลาง (ผู้ถูกฟ้องคดี) มีคำสั่งไม่จ่ายเงินบำเหน็จตกทอดกรณีบิดาซึ่งเป็นข้าราชการถึงแก่ความตาย เนื่องจากผู้ฟ้องคดีไม่ใช่บุตรชอบด้วยกฎหมายที่จะมีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จตกทอด ตามมาตรา 4 (1) ประกอบกับมาตรา 48 และมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494

จึงฟ้องศาลปกครองขอให้มีคำพิพากษาเพิกถอนคำสั่งและให้ตนมีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จตกทอด

ข้อเท็จจริง คือ ผู้ฟ้องคดีเป็นบุตรนอกสมรสของบิดา (ข้าราชการ) และมารดา ขณะและผู้ฟ้องคดีอายุยังน้อย และไม่สามารถให้ความยินยอมในการที่บิดาจะให้นายทะเบียนจดทะเบียนรับผู้ฟ้องคดีเป็นบุตรได้ บิดาได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ขอให้คำสั่งอนุญาตให้บิดาจดทะเบียนผู้ฟ้องคดีเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2541 อนุญาตให้บิดาจดทะเบียนผู้ฟ้องคดีเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้ คดีถึงที่สุดแล้ว

แต่ต่อมาวันที่ 8 พฤษภาคม 2550 บิดาถึงแก่ความตาย *ในขณะที่*ยังไม่ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนรับรองบุตรต่อนายทะเบียนท้องที่ ต่อมา วันที่ 27 มิถุนายน 2551 มารดาได้นำคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (วันที่ 20 พฤษภาคม 2541) ไปยื่นขอจดทะเบียนรับรองบุตร ณ สำนักงานทะเบียนท้องที่ ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช 2478 และนายทะเบียนได้จดทะเบียนรับรองบุตรดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีจึงยื่นขอรับเงินบำเหน็จตกทอด แต่กรมบัญชีกลางเห็นว่า การจดทะเบียนรับรองบุตรไม่ได้กระทำโดยบิดา จึงไม่ใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จตกทอด จึงมีคำสั่งไม่จ่ายเงินบำเหน็จตกทอด

ผู้ฟ้องคดีจึงได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัด แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และศาลจังหวัดมีคำสั่งเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2553 ว่าผู้ฟ้องคดีเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา แต่กรมบัญชีกลางมีหนังสือลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2554 แจ้งว่าผู้ฟ้องคดีไม่ได้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 1 ปีนับแต่บิดาถึงแก่กรรม

จึงไม่มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จตกทอด ตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494

ความเป็นธรรม...จากคำพิพากษาศาลปกครอง

ข้อกฎหมายสำคัญ : ทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอด ประกอบด้วย บุตร คู่สมรส และบิดามารดา โดยบุตรหมายความรวมถึงบุตรซึ่งได้มีคำพิพากษาของศาลว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ซึ่งได้มีการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนหรือภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่บิดาตายหรือนับแต่วันที่ผู้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของบิดา ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494

ประเด็นสำคัญ : การที่กรมบัญชีกลางมีคำสั่งไม่จ่ายเงินบำเหน็จตกทอดให้แก่ผู้ฟ้องคดี เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการให้สิทธิบิดาจดทะเบียนเด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกันเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาได้นั้น มีความมุ่งหมายเพื่อให้สิทธิเฉพาะกับบิดาที่แท้จริงของเด็กเท่านั้นที่จะขอจดทะเบียนเด็กว่าเป็นบุตรของตนได้ ในกรณีที่บิดาจะต้องได้รับคำสั่งอนุญาตจากศาลให้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตร ผู้ยื่นคำร้องขอต่อศาลจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเป็นบิดาที่แท้จริงของเด็ก เมื่อศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานต่าง ๆ จนรับฟังได้แน่ชัดว่าผู้ยื่นคำร้องขอเป็นบิดาที่แท้จริงของเด็ก จึงจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอนุญาตให้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้

ดังนั้น จึงถือได้ว่าศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้มีคำพิพากษา (วันที่ 20 พฤษภาคม 2541) แล้วว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา ตามมาตรา 1547 ประกอบกับมาตรา 1548 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่คำพิพากษาดังกล่าวถึงที่สุด ตามมาตรา 1557 (3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ที่ใช้บังคับขณะเกิดข้อพิพาท) และภายหลังจากที่บิดาถึงแก่ความตาย มารดาของผู้ฟ้องคดีได้นำคำสั่งศาลดังกล่าวไปจดทะเบียนรับรองบุตร ซึ่งนายทะเบียนก็ได้จดทะเบียนรับรองให้ผู้ฟ้องคดีจึงเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว

ดังนั้น เมื่อบิดาได้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนรับรองบุตรต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง โดยศาลได้มีคำสั่งอนุญาตเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2541 และคดีถึงที่สุดแล้ว จึงถือว่าบิดาได้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนรับรองบุตรต่อศาล มาตั้งแต่วันที่บิดาจะถึงแก่ความตายเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2550 ผู้ฟ้องคดีจึงเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอด ตามมาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494

การที่กรมบัญชีกลางมีคำสั่งไม่จ่ายเงินบำเหน็จตกทอดดังกล่าวให้แก่ผู้ฟ้องคดี จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งกรมบัญชีกลางที่ไม่จ่ายเงินบำเหน็จตกทอดส่วนที่กันไว้ของบิดาให้แก่ผู้ฟ้องคดี (ผู้สนใจศึกษารายละเอียดได้จากคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 1040/2560)

หลักกฎหมายปกครองและบรรทัดฐานการปฏิบัติราชการ

จากคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้วางแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีว่า (1) การจดทะเบียนเด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกันเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา เป็นสิทธิเฉพาะกับบิดาที่แท้จริงของบุตร (2) การที่บิดาได้ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวและศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งอนุญาตให้บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ แม้บิดาจะยังไม่ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนรับรองบุตรกับนายทะเบียนท้องที่

แต่ความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดามีผลแล้ว ซึ่งเดิมตามมาตรา 1557 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้การเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายมีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ปัจจุบันบทบัญญัติดังกล่าวได้มีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2551 ให้การเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายมีผลนับแต่วันที่เด็กเกิด บุตรจึงเป็นทายาทผู้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับเงินบำเหน็จตกทอดของบิดา อย่างไรก็ตาม ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องนำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไปจดทะเบียนรับรองบุตรต่อนายทะเบียน จึงจะมีผลทำให้การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดามีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ ผู้เขียนมีข้อสังเกตเกี่ยวกับสถานะความเป็นบุตรที่มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดกรณีบิดาซึ่งเป็นข้าราชการถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 ซึ่งบัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันกับกรณีที่สมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 58 วรรคหนึ่ง (1) และวรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539 ว่าจะต้องเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 1547 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ (1) เป็นบุตรที่เกิดจากการจดทะเบียนสมรสของบิดามารดา (2) กรณีบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสแต่บิดาได้จดทะเบียนรับรองบุตร *โดยนายทะเบียน บุตร และมารดา ต้องให้ความยินยอม* และ (3) ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร ดังนั้น หากบุตรอายุยังน้อยหรือกรณีอื่นใดที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ และ/หรือมารดาไม่สามารถให้ความยินยอมได้บิดาจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้มีคำพิพากษาอนุญาตให้จดทะเบียนตามมาตรา 1548 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายดังกล่าว บิดาจึงจะสามารถไปดำเนินการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้

ส่วนกรณีบุตรที่บิดาได้รับรองโดยพฤตินัย เช่น *ปรากฏชื่อบิดาในสูติบัตร ให้ใช้นามสกุลอุปการะเลี้ยงดู ให้การศึกษาเล่าเรียน* หรือแสดงออกต่อบุคคลอื่นว่าเป็นบุตรนั้น ไม่ถือเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 1732/2559 ว่า เมื่อบิดามารดาของผู้ฟ้องคดี (บุตร) มิได้สมรสกันและผู้ฟ้องคดีไม่มีหลักฐานการจดทะเบียนรับรองบุตรมาแสดง ประกอบกับเมื่อบิดาตาย ผู้ฟ้องคดีก็ได้ดำเนินการเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาว่าผู้ฟ้องคดีเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ตามมาตรา 58 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539 ผู้ฟ้องคดีจึงมิใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 1547 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงไม่อาจถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นบุตรที่บิดารับรองโดยพฤตินัย เป็นทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดของบิดา ตามมาตรา 58 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

ปรึกษาคดีปกครองได้ที่ “**สายด่วนศาลปกครอง 1355**” และสืบค้นบทความย้อนหลังได้ที่
www.admincourt.go.th ⇨ เมนูวิชาการ ⇨ เมนูย่อยอุทธรณ์จากคดีปกครอง